

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра _____ **БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ** _____
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності __072 «Фінанси, банківська справа та страхування»____
(шифр та найменування спеціальності)

**на тему: «ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА: ІНСТРУМЕНТИ
ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ»**

Виконавець:

студентка 4 курсу факультету фінансів
та банківської справи

___ Сопінська І.О. _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

Канд.ек.наук, доцент _____

(науковий ступінь, вчене звання)

___ Тарасевич Н.В. _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Найважливішим напрямком регулювання економіки країни традиційно є грошово-кредитна політика держави. Грошова – кредитна політика як найважливіший елемент сучасної макроекономічної політики являє собою сукупність заходів, спрямованих на зміну грошової маси в обігу, обсягу кредитів, рівня процентних ставок та інших показників грошового обігу та кредиту. Кінцеві цілі грошово-кредитної політики держави полягають в економічному зростанні, повної ефективної зайнятості населення, забезпеченні стабільності цін і стійкому платіжному балансі.

Від реалізації грошово-кредитної політики залежать економічні та соціальні процеси в країні. Поряд з грошово-кредитною політикою кінцеві цілі повинні реалізовуватися фінансової, валютної, зовнішньоторговельної та іншими видами політики. Діючи в рамках грошово-кредитної політики, держава орієнтується на досягнення поставлених глобальних цілей з допомогою різних заходів даної політики, які розраховані на декілька років і здійснюються досить повільно.

Держава прагне зробити певний, заздалегідь розрахований вплив на процес відтворення, використовуючи в якості передавального механізму різні інструменти грошової та кредитної сфери. Ефективність грошово-кредитної політики певною мірою залежить від узгодженості її цілей та дієвості інструментів, які використовуються центральними банками країн світу. Дослідження грошово-кредитної політики, основних засад її формування та методів її застосування набирають актуальності через необхідність пошуку найбільш пріоритетних інструментів монетарного регулювання.

Метою дослідження є розробка теоретико-методологічних положень і науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення методів та інструментів реалізації грошово-кредитної політики в сучасних умовах.

Реалізація поставленої мети обумовлює необхідність вирішення **наступних завдань:**

- дослідити теоретичні концепції грошово-кредитної політики в умовах існування сучасних економічних систем;
- визначити цілі та основні завдання грошово-кредитної політики;
- виявити зміст та надати характеристику інструментів грошово-кредитної політики;
- оцінити механізм впливу обов'язкових резервних вимог на динаміку грошової маси;
- дослідити операції з цінними паперами на відкритому ринку;
- проаналізувати процентну та валютну політику Національного банку;
- проаналізувати проблеми та виявити перспективні напрямки реалізації грошово-кредитної політики в Україні;
- виявити шляхи підвищення ефективності грошово-кредитної політики на основі міжнародного досвіду.

Об'єктом дослідження є грошово-кредитна політика Національного банку України.

Предметом дослідження є інструменти та методи грошово-кредитної політики.

Методами дослідження. Методологія дослідження базується на загальнонаукових методах: аналізу і синтезу; системного, логічного і порівняльного аналізу; вибіркового обстеження; окремі статистичні методи, зокрема зіставлення та групування, динамічних порівнянь, табличний і графічний засоби.

Інформаційною базою дослідження. Наукові публікації, монографії вітчизняних та зарубіжних вчених, підручники та навчальні посібники з питань грошово-кредитної політики, законодавчі та нормативно-правові акти з питань грошово-кредитної політики в Україні, статистичні та інформаційні матеріали Національного банку України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 85 сторінок. Основний зміст викладено на 79 сторінках. Робота містить 19 таблиць, 7 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ» розглянуто теоретичні аспекти здійснення грошово-кредитної політики: досліджена її економічна сутність, цілі та завдання; обґрунтовані інструменти грошово-кредитної політики, їх сутність та принципи застосування в сучасних умовах; розглянуті функції Національного банку України в проведенні грошово-кредитної політики.

Найважливішим напрямком регулювання економіки країни традиційно є грошово-кредитна політика держави. Грошова політика, найважливіший елемент сучасної макроекономічної політики, визначає сукупність заходів, спрямованих на зміну грошової маси в обігу, обсягу кредитів, рівня процентних ставок та інших показників грошового обігу і кредиту.

Зміст теоретичних концепцій грошово-кредитної політики безпосередньо залежить від того, в рамках якого напряму економічної думки концепція виникла. Теоретичні проблеми грошей і грошової політики є об'єктом дискусій між школами економічної думки: кейнсіанським підходом, монетаристським підходом.

Цільова спрямованість грошово-кредитної політики визначає постановку реальних цілей та завдань, визначених необхідністю отримання максимально можливих результатів при мінімальному використанні коштів, виходячи з орієнтирів, наданих органом грошово-кредитного регулювання.

Найвища мета грошово-кредитної політики держави полягає в забезпеченні стабільності цін, ефективної зайнятості населення та зростання ВВП. Ця мета досягається за допомогою заходів грошово-кредитної політики, що здійснюються повільно, тривалий період часу та не є швидкою реакцією на зміну ринкової кон'юнктури. Проміжною тактичною ціллю

грошово-кредитної політики може бути: таргетування інфляції; стабілізація валютного курсу; фіксація кількості грошей, що перебувають в обігу, та ін.

Для досягнення цілей грошово-кредитної політики застосовуються різні методи грошово-кредитного регулювання. Залежно від характеру впливу на об'єкти регулювання можна виділити наступні методи грошово-кредитного регулювання: адміністративні (прямі); економічні (непрямі); змішані.

Інструменти грошово-кредитної політики - це сукупність конкретних заходів і методів державного регулювання економіки, спрямованих на зміну параметрів грошової маси та обсягів кредитних вкладень в економіку. Основні інструменти, якими володіє сучасний центральний банк, включає: встановлення прямих лімітів кредитування; пряме регулювання депозитних і кредитних відсоткових ставок; інтервенції на валютному ринку; регулювання офіційних резервних вимог; регулювання офіційної облікової ставкою відсотка; операції на відкритому ринку.

Визначення пріоритетності інструментів грошово-кредитної політики цілком залежить від тих цілей, які вирішує Центральний банк на тому або іншому етапі розвитку країни.

У другому розділі «ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ» проаналізовано здійснення операцій з цінними паперами на відкритого ринку; визначена практика використання обов'язкових резервних вимог; зроблений аналіз процентної політики; визначені особливості регулювання валютного ринку.

Регуляторні інструменти грошово-кредитного політики містять класичний набір важелів, за допомогою яких Національний банк України здійснює ефективний вплив на кредитну систему та грошовий обіг в країні, в кінцевому підсумку на економічну систему загалом.

Центральні банки використовують такий інструмент грошово-кредитного реагування, як зміна норм обов'язкових резервів банків, виходячи з необхідності підтримки обсягу грошової маси в заданих параметрах, регулювання ліквідності банків і зниження рівня інфляції. Зміна підходу до формування резервів Національним банком України сприятиме зниженню доларизації банківських вкладів, допоможе швидше здешевити кредитні ресурси для населення та бізнесу.

Слід зазначити, що впродовж періоду дослідження спостерігається тривожні тенденції у динаміці всіх грошових агрегатів у вигляді значного збільшення їх щорічних темпів зростання. Це потребує швидкого реагування та активного використання інструментів грошово-кредитного регулювання з боку Національного банку України. При цьому теоретичні можливості вітчизняної банківської системи до створення нових платіжних засобів перевищують фактичну спроможність у 8,69 разів.

Операції на відкритому ринку широко застосовується в регулятивній діяльності Центральних банків. Національний банк України здійснює регулювання ліквідності банківської системи в межах визначених

монетарних параметрів та в обсягах, які потрібні для їх збалансування та управління грошово-кредитним ринком, шляхом застосування наступних стандартних інструментів: операції з рефінансування (кредити овернайт, кредити рефінансування); операції прямого репо; операції з власними борговими зобов'язаннями; операції з державними облігаціями України.

Впродовж всього періоду дослідження чиста позиція Національного банку України, яка визначається як сальдо депозитних та кредитних операцій, була депозитною (стерилізаційною), обсяг мобілізаційних операцій значно перевищував операції по підтримці ліквідності.

На первинному ринку функції Національного банку України обмежуються розміщенням облігацій державної позики шляхом: проведення аукціонів з купівлі/продажу цінних паперів; операціями з обслуговуванням державного боргу за цінними паперами. Динаміка розміщення державних запозичень на первинному ринку свідчить про значну варіативність розміщення облігацій внутрішньої державної позики. На протязі періоду дослідження спостерігалася тенденція до збереження значних обсягів укладених угод також на вторинному ринку державних цінних паперів. Частка ОВДП, власниками яких є Національний банк України, у загальному обсязі боргу на останню звітну дату складає 32,7 %, суттєво до 57,7% зросла питома вага ОВДП, власниками яких є суб'єкти господарювання, у тому числі банківські установи. Це явище можна назвати позитивним для економіки, оскільки суб'єкти ринку (банки, страхові та інвестиційні компанії) у більшій мірі беруть участь у фінансуванні інвестиційних потреб держави.

Процентна політика орієнтована на регулювання ставок проценту у межах системи рефінансування центральним банком банківських установ. Процентна політика Національного банку України була спрямована на закріплення позитивних тенденцій у монетарній сфері для розвитку національної економіки.

Дієвість механізму реалізації грошово-кредитної політики Національного банку не перебуває ще на рівні, адекватному сучасним вимогам ринкової економіки, ролі і місця в ній регулятора, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення відповідних інструментів монетарної політики.

У третьому розділі «ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ» запропоновано напрямки підвищення ефективності реалізації грошово-кредитної політики в сучасних умовах функціонування банківського сектору.

Макроекономічна оцінка ефективності грошово-кредитної політики пов'язана з: економічним зростанням; фінансовою стабільністю; цінової та валютної стабільністю; збільшенням доходів населення. Зарубіжний досвід і вітчизняна практика вказують про необхідність приведення методів грошово-кредитної політики, параметрів її реалізації у відповідність з вимогами економічного розвитку. Пріоритет економічного розвитку - зростання ВВП, тому реалізація політики повинна бути тісно пов'язана з вирішенням цього

завдання, що означає підвищення інвестиційної спрямованості грошово-кредитної політики і посилення зв'язку з реальним сектором економіки, більш точний облік взаємозв'язку попиту та пропозиції грошей.

Для формування ефективної грошово-кредитної політики необхідні більш ретельні дослідження проблем монетизації та доларизації економіки, що сприятимуть розробки механізму наповнення економіки грішми з урахуванням негативних явищ і дозволить державі забезпечити конкурентні позиції в умовах глобалізації.

Пріоритетом монетарної політики Національного банку України є досягнення та забезпечення цінової стабільності. Стратегія НБУ здійснюватиметься за трьома стратегічними напрямками розвитку.

Перший напрям передбачає сприяння відновлення та розвитку економіки: підтримання макростабільності; відновлення кредитування економіки; розвиток ринку фінансових послуг; розвиток інфраструктури ринків капіталу. Другий напрям відображає цифровізацію економіки: розвиток безготівкової економіки; підвищення рівня фінансової інклюзії; розвиток інновацій фінансового сектора; кіберзахист фінансового сектора. Третій напрям характеризує інституційний розвиток та операційну досконалість Національного банку: підвищення операційної ефективності; партнерство та комунікація зі стейкхолдерами Національного банку; цифрову трансформацію Національного банку.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, можна запропонувати пропозиції щодо сприяння удосконалення процесом формування та використання фінансових ресурсів.

1. Грошова політика, найважливіший елемент сучасної макроекономічної політики, визначає сукупність заходів, спрямованих на зміну грошової маси в обігу, обсягу кредитів, рівня процентних ставок та інших показників грошового обігу і кредиту. Зміст теоретичних концепцій грошово-кредитної політики безпосередньо залежить від того, в рамках якого напрямку економічної думки конценція виникла. Теоретичні проблеми грошей і грошової політики є об'єктом дискусій між школами економічної думки: кейнсіанським підходом, монетаристським підходом.

2. Цільова спрямованість грошово-кредитної політики визначає постановку реальних цілей та завдань, визначених необхідністю отримання максимально можливих результатів при мінімальному використанні коштів, виходячи з орієнтирів, наданих органом грошово-кредитного регулювання.

Найвища мета грошово-кредитної політики держави полягає в забезпеченні стабільності цін, ефективної зайнятості населення та зростання ВВП. Ця мета досягається за допомогою заходів грошово-кредитної політики, що здійснюються повільно, тривалий період часу та не є швидкою реакцією на зміну ринкової кон'юнктури. Проміжною тактичною ціллю грошово-кредитної політики може бути: таргетування інфляції; стабілізація валютного курсу; фіксація кількості грошей, що перебувають в обігу, та ін.

Для досягнення цілей грошово-кредитної політики застосовуються різні методи грошово-кредитного регулювання. Залежно від характеру

впливу на об'єкти регулювання можна виділити наступні методи грошово-кредитного регулювання: адміністративні (прямі); економічні (непрямі); змішані.

3. Інструменти грошово-кредитної політики - це сукупність конкретних заходів і методів державного регулювання економіки, спрямованих на зміну параметрів грошової маси та обсягів кредитних вкладень в економіку. Основні інструменти, якими володіє сучасний центральний банк, включає: встановлення прямих лімітів кредитування; пряме регулювання депозитних і кредитних відсоткових ставок; інтервенції на валютному ринку; регулювання офіційних резервних вимог; регулювання офіційної облікової ставкою відсотка; операції на відкритому ринку.

Визначення пріоритетності інструментів грошово-кредитної політики цілком залежить від тих цілей, які вирішує Центральний банк на тому або іншому етапі розвитку країни.

4. Центральні банки використовують такий інструмент грошово-кредитного реагування, як зміна норм обов'язкових резервів банків, виходячи з необхідності підтримки обсягу грошової маси в заданих параметрах, регулювання ліквідності банків і зниження рівня інфляції. Зміна підходу до формування резервів Національним банком України сприятиме зниженню доларизації банківських вкладів, допоможе швидше здешевити кредитні ресурси для населення та бізнесу.

Слід зазначити, що впродовж періоду дослідження спостерігається тривожні тенденції у динаміці всіх грошових агрегатів у вигляді значного збільшення їх щорічних темпів зростання. Це потребує швидкого реагування та активного використання інструментів грошово-кредитного регулювання з боку Національного банку України. При цьому теоретичні можливості вітчизняної банківської системи до створення нових платіжних засобів перевищують фактичну спроможність у 8,69 разів.

5. Операції на відкритому ринку широко застосовується в регулятивній діяльності Центральних банків. Національний банк України здійснює регулювання ліквідності банківської системи в межах визначених монетарних параметрів та в обсягах, які потрібні для їх збалансування та управління грошово-кредитним ринком, шляхом застосування наступних стандартних інструментів: операції з рефінансування (кредити овернайт, кредити рефінансування); операції прямого репо; операції з власними борговими зобов'язаннями; операції з державними облігаціями України.

Впродовж всього періоду дослідження чиста позиція Національного банку України, яка визначається як сальдо депозитних та кредитних операцій, була депозитною (стерилізаційною), обсяг мобілізаційних операцій значно перевищував операції по підтримці ліквідності.

На первинному ринку функції Національного банку України обмежуються розміщенням облігацій державної позики шляхом: проведення аукціонів з купівлі/продажу цінних паперів; операціями з обслуговуванням державного боргу за цінними паперами. Динаміка розміщення державних запозичень на первинному ринку свідчить про значну варіативність

розміщення облігацій внутрішньої державної позики. На протязі періоду дослідження спостерігалася тенденція до збереження значних об'ємів укладених угод також на вторинному ринку державних цінних паперів. Частка ОВДП, власниками яких є Національний банк України, у загальному обсязі боргу на останню звітну дату складає 32,7 %, суттєво до 57,7% зросла питома вага ОВДП, власниками яких є суб'єкти господарювання, у тому числі банківські установи. Це явище можна назвати позитивним для економіки, оскільки суб'єкти ринку (банки, страхові та інвестиційні компанії) у більшій мірі беруть участь у фінансуванні інвестиційних потреб держави.

6. Процентна політика орієнтована на регулювання ставок проценту у межах системи рефінансування центральним банком банківських установ. Процентна політика Національного банку України була спрямована на закріплення позитивних тенденцій у монетарній сфері для розвитку національної економіки.

7. Макроекономічна оцінка ефективності грошово-кредитної політики пов'язана з: економічним зростанням; фінансовою стабільністю; цінової та валютної стабільністю; збільшенням доходів населення. Зарубіжний досвід і вітчизняна практика вказують про необхідність приведення методів грошово-кредитної політики, параметрів її реалізації у відповідність з вимогами економічного розвитку. Пріоритет економічного розвитку - зростання ВВП, тому реалізація політики повинна бути тісно пов'язана з вирішенням цього завдання, що означає підвищення інвестиційної спрямованості грошово-кредитної політики і посилення зв'язку з реальним сектором економіки, більш точний облік взаємозв'язку попиту та пропозиції грошей.

8. Для формування ефективної грошово-кредитної політики необхідні більш ретельні дослідження проблем монетизації та доларизації економіки, що сприятимуть розробки механізму наповнення економіки грішми з урахуванням негативних явищ і дозволить державі забезпечити конкурентні позиції в умовах глобалізації.

9. Пріоритетом монетарної політики Національного банку України є досягнення та забезпечення цінової стабільності. Стратегія НБУ здійснюватиметься за трьома стратегічними напрямками розвитку.

Перший напрям передбачає сприяння відновлення та розвитку економіки: підтримання макростабільності; відновлення кредитування економіки; розвиток ринку фінансових послуг; розвиток інфраструктури ринків капіталу. Другий напрям відображає цифровізацію економіки: розвиток безготівкової економіки; підвищення рівня фінансової інклюзії; розвиток інновацій фінансового сектора; кіберзахист фінансового сектора. Третій напрям характеризує інституційний розвиток та операційну досконалість Національного банку: підвищення операційної ефективності; партнерство та комунікація зі стейкхолдерами Національного банку; цифрову трансформацію Національного банку.

Дієвість механізму реалізації грошово-кредитної політики Національного банку не перебуває ще на рівні, адекватному сучасним вимогам ринкової економіки, ролі і місця в ній регулятора.